

In Memoriam Antonio Ubieto

01

1. Lengua:

Es la forma de expresarse todos y cada uno de los habitantes del universo.

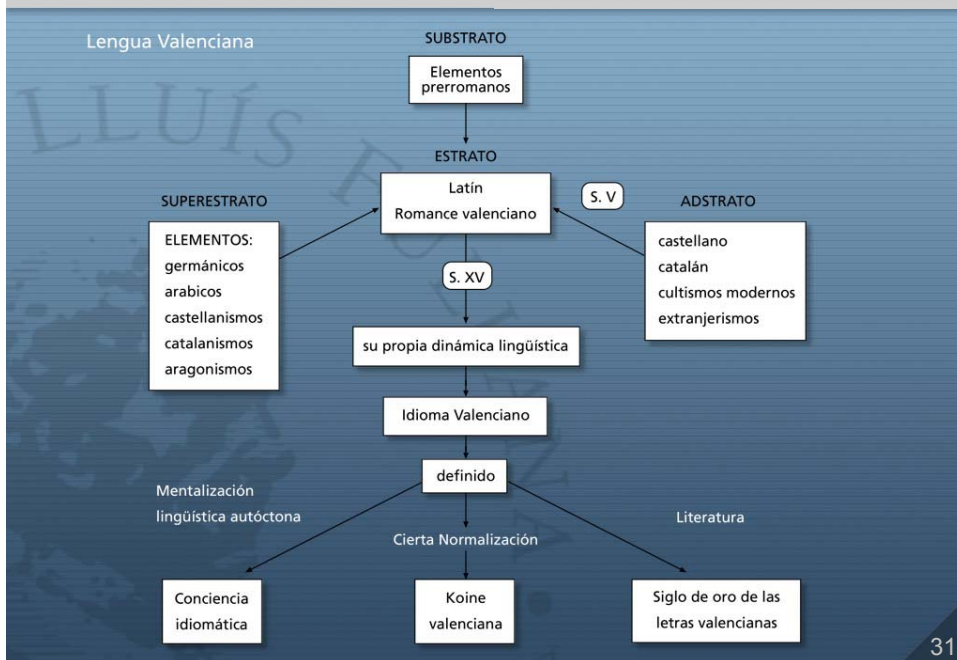
2. Idioma:

Es la lengua hablada que ha sido estructurada y por consiguiente tiene gramática propia que la diferencia de las demás.

3. Dialecto:

Es la forma que tienen de expresarse los habitantes de una región, barrio, pueblo de un mismo idioma

30

LITERATURA EN LLENGUA VALENCIANA SEGLES. XII FINS AL XXI

San Pere Pasqual -1227 - 1300; als 23 anys ya había conseguit el Doctorat en la Universitat de París, on va anar molt jove a estudiar i li concediren una catedra admirats del seu talent. Un valencià de ans de Jaume I, fora de sa casa, que ningú li va dir quina era la seua llengua. Bernat Oliver, mort en 1348; Belluga; Jaume Conesa, Antoni Vilaragut; San Vicent Ferrer -1350-1419; de qui rozzano, diu: "sua valentina ac materna lingua, fuerit semper locutus"; Bonifaci Ferrer (en 1478 feu la 1.ª traducció de la Bíblia a una llengua romanica, i posà ben clar "de lengua latina en la nostra valenciana"); Jordi de San Jordi, morí en 1425; Francesc Ferrer; Andreu Febrer; Jaume March; Ausias March, 1397 - 1459; Fra Jaime Pérez, 1408-1490; Jaume Roig, 1434 - 1478; Joan Roig de Corella, 1438 - 1497 (va traduir "La Vida de Iesuchrist" de Ludolf de Saxonia 1496, indicant "Trellada del Lati en Valenciana Lengua"); Baltassar Portell; Joan Esteve; Bernat Fenollar, 1438 - 1516; Jaume Gaçull, 1450 - 1515; Narcís Vinyoles; Miquel Ortiques; Fabra; Pere Villospino; Miquel Estela; Joan Moreno; Joan Verdansa; Antoni Canals, 1352 - 1419 (com casi tots els de la seua epoca, aclarava en 1395, al traduir el "Valeri Maximo", "Tret del lati en nostra volguda lengua materna Valenciana..."). Miquel Perec Traduí la "Imitacio de Iesuchrist" de Kempis, Barcelona 1482, i "Vida de Santa Catherina de Sena", Valencia 1488, indicant: "explanat del Lati en Valenciana Lengua" i "de Lati en valenciana prosa", respectivament; Joan Martorell, 1413 - 1468; Martí J. de Galba; Sor Isabel de Villena naixcua en 1430 i morta en 1490; Pere Martinez: "Obres o Trobes en Lahor de la Verge Maria", quaranta cinc poesies de quaranta autors, s. XV; Francesc Carro; Pardo de la Casta; Melchor Miralles; Fra. Tomás de Vesach. Lluís Alcanyis; Pons de Menagueria; Lluís Joan Valenti; Jaume Siurana; Andreu Martí Pineda; Valero Fuster; Onofre Almudéver...

Al-Rusafi, àutor de fermosos poemes a nostra terra. ABEN AL ABBAR - 1198 - 1259. Abdallah ben Jahia Alhadh rami, el major filòleg i historiador del món aràb; dins del segle XII, Abdallah ben Isa, el millor juriconsult de sa epoca; Abdallah ben Mohamed, insigne humanista i pensador, les quals idees foren com un decalec per a les generacions cultes i estudioses de Bagdad; Aben Zeian, Emir de Valencia i preclar teòleg; i molts mes, tots ells valencians, en els que fariem una llista interminable. Pero sobre tot, llibres editats en l'estranger com ho son: "Liber Elegantiorum, el Primer Diccionari impres d'una llengua romanica, escrit en latina el valentina lingua" per Joan Este-

LITERATURA EN LLENGUA VALENCIANA
SEGLES. XII FINS AL XXI

Joan Batiste Anyes, 1480-1553; Jaume Cunill; Jeroni Gil; Bartolomeu Cucalo; Gaspar Guerau de Montmajor, mort en 1600; Luis de Fenollet; Joan Fernandez de Heredia; Lluís Milan, 1500 - 1567; Miquel Garcia; Gaspar Antist; Pere Antoni Beuter, 1490 - 1554; Rafael Martí de Viciano, 1502 - 1574, ("Libro de las Alabanzas de las lenguas Hebreas, Griega, Latina, Castellana i Valenciana"); Jeroni Soria; Gaspar Escolano; Bernadí Vallmanyà; Francesc Diago; Francesc Moncada; Joan de Timoneda, 1518 - 1583; Joan Lluís Vives, 1492 - 1540; Pau Pou; Andreu Rey de Artieda, 1544 - 1613; Guillem Ramon; Garcia Gil d'Aleca; Pau Cros; Francesc Oliver, 1522-; Joan de Resa; Cristofol de Virnés, 1550 - 1614; Francesc Tarrega; Gaspar Aguilar, 1561 - 1623; Lluís Sabater; Tomas Real; Andreu Sempere; Joan Fort; Carles Bail; Pedro Joan Rejaule; Llorenç Palmirenyo, 1569; Guillem de Castro i Belvis, 1569 - 1631; Jaume Montanyes, 1559; Joan Franc, 1564; Francés de Navarra, 1571; Mossen Pere Joan Porcar, 1589; Andreu Capellà, 1593; Gaspar Gil Polo; Marcos A. Orti, 1593 - 1669; Matximilià Cerdà de Tallada, 1609; Josep Llop, 1630 - 1685; Vicent Pere de Cullà; Gines Pascual; Llorenç Sastre; Francesc de Moncada, 1586 - 1635; Pere Jacint Morlà, sigle XVII; Francesc Mulet, 1624 - 1675; Ceferi Clavero de Falces, 1608 - 1670; Josep Aragones, 1660; Francesc Ballester, 1660; Vicent Tejeda i Bellvis, 1669; Joan Barceló; Alesandre de Arboleda 1650 - 1698; Roderic Artés, 1678; Francesc de la Torre; Gines Campillo de Bayle, 1689; Joan Batiste Aguilar, 1714; Jacint Segura, 1668 - 1749; Francesc Vidal Micó, 1666 - 1749; Leopold Ignaci Planells; Joan Collado; Marc Antoni d'Orellana, 1731-1813 entrels que figuren "catalec d'els pardals de l'Albufera 1795, i catalec d'els peixos que es crieu e peixquen en lo mar de Valencia". 1802.

Gregori Mayans i Siscar, 1699 - 1781; Joan Antoni Mayans i Siscar; Agustí Sales, 1707 - 1774; Josep Teixidor; Josep Manuel Minyana, 1671 - 1730; Isidre Planes, 1729; Lluís Sanç de Proxita, mort en 1661; Jacint Alonso Manuenda; Manuel Martí Zaragoza, 1663 - 1737; Francesc Cerdà i Rico, 1739 - 1802; Josep Rodriguez, 1630 - 1703; Vicent Ximeno, 1692 - 1746; Joan Batiste Corachan 1661 - 1741; Josep Climent, 1706 - 1778; Francesc Perez Boyer; 1711 - 1794; Just Pastor Fuster; Joan Batiste Berni 1705 - 1738; Cristofol Coret; Josep Villarroja, 1732 - 1804; Lluís Navarro; Tomas Serrano, 1715 - 1784; Manuel Lassala, 1738 - 1806; Anselm Dampierre, 1727 - 1799; Bernal Garcia, 1740 -1800; Joan Batiste Colomes, 1740 - 1807; Manuel Civera; Vicent Clàiri-

LITERATURA EN LLENGUA VALENCIANA
SEGLES. XII FINS AL XXI

gues; Pasqual Martinez; Marcel Aguilar; Francesc Ramon Gonçalves; Vicent Olcina i Sempere, 1731 - 1801; Josep March Borrás, s. XVIII; Vicent Anglés, Francesc Bahamonde Sessé, 1750 - 1805; Vicent Branchart i Alfonso; Vicent Martinez Colomer, 1763 - 1820; Fra Felix de Alzaneta, 1691 - 1767; Pasqual Bergadà, 1702 - 1779; Carles Gassull de Ursino, 1674 - 1745; Gaspar Zábala i Zamora, s.XVIII; Joan Andreu Morell, 1740 - 1817; Antoni Eiximeno, 1729 - 1808; Antoni Ludeña, 1740 -1820; Pere Montegon, 1745 - 1820; Pere Ceris Gilavert, 1743 - 1795; Raimon Josep Rebol·lida, 1691 - 1779; Josep Rius, s.XVIII; Vicent Antoni Noguera i Ramon, 1728 - 1797; Mauri Oller; Vicent Felu; Vicent Pedro; Lluís Ballester, 1734 - 1817; Manuel Joaquim Saneló, 1760 - 1827; Fant i Piris; Lluís Vicent Martí; Manuel Martí; Vicent Rodrigo; Jaume Villanueva; Vicent Espasa; Gabriel Ferrandis, 1701 - 1782; Joan Batiste Escorigüela, 1753 - 1817; Bertomeu Tormo, 1718 - 1773; Antoni Pons Riquer, 1725 - 1792; Joan Collado, 1731 - 1767; Antoni Josep Cavanilles, 1745 - 1804; Marià Madramany i Calatayud, 1750 - 1822; Joan Sempere i Guarinos, 1754 - 1830 (En 1768, per Real Cedula, es disposa que "En todo el Reino se enseñe y actue en Lengua Castellana", lo que servi de revulsu a dos grans valencians; Lluís Galiana, 1740 - 1771, i Carles Ros Hebrera, 1703 - 1773, que feren les vives defenses de la Llengua Valenciana, escrivint "Ronda-Rosa Trinceres, s.XVIII; Lluís Lamarca Morata, 1793-1850; Josep Bonilla, 1808-1880; Josep Bernat i Baldoví; Rosa Trinceres; 1809-1864; Vicent Boix i Ricarte, 1813-1880; Josep Escrig i Martinez, Cabrera; Joaquim Martí i Gadea 1837-1920; Pere Sabater. Tomas Villarroja i Sanz, 1812 - 1856; Teodor Llorente, 1836 - 1911; Pasqual Perez Rodriguez, 1804 - 1868; Joan Antoni Almela, 1819 - 1897; Joaquim Rubio i Ors; P. Joan Arolas, 1826; Vicent Wenceslao Querol i Campos, 1837 - 1889; Lluís Gonzaga Llorente, 1822 - 1893; Teodor Llorente Falcó; Francesc Tordera Lledo, 1826 - 1889; Rafel Maria Liern, 1832 - 1897; Constantí Llombart, 1846 - 1893; Josep F. Sanmartín Aguirre, 1848 - 1901; Victor Iranzo; 1850 - 1890; Eduart Escalante; 1834 - 1893; Antoni Aparisi i Guijarro; 1815 - 1872 (fundador del Liceu Valencià en 1839, sent premiada la seua obra poetica "España en Africa" per la Real Academia de la Lengua Espanyola, de la que fon Academic en 1866); Rafel Comenge; Josep Segarra; Rafel Altamira; Ricart Carreres, s-XIX; Francesc Vives Liern, 1859 - 1915; Joaquim Balader, 1828

LITERATURA EN LLENGUA VALENCIANA SEGLES. XII FINS AL XXI

- 1893; Francesc Palanca i Roca, 1834 - 1897; Benet Alliet i Ruaste; Vicent Blasco Ibañez, 1867 - 1928; Josep Bodria Roig, 1842 - 1912; Josep Martinez Ruiz (Azorín), 1873 - 1967; Gabriel Miro i Ferrer, 1879 - 1930; Francesc Badenes Dalmau, 1858 - 1917; Jacint Labaila, 1833 - 1895; Felix Pizcueta i Gallet, 1837 - 1890; Josep Ma. Puig Torralba, 1859 - 1911; Lluís Cebrian i Mezquita, 1850 - 1934; Josep Nebot Pérez; Rafel Ferrer i Bigne; Josep Arroy i Almela; Rafel Altamira Cervera, 1886-1951; Francesc Puig Espert, 1892 - 1967; Francesc Caballero Muñoz, s-XX; Salvador Verdaguer, s-XX; Enric Duran i Tartajada, 1895-1967; Pascual Asim, 1896-1949; Eduard Buil, s-XX; Salvador Guinot, 1867-1939; Josep Pascual Tirado, 1884-1937; Rafel Martí Orberà; Bernat Sanmartín; Carles Arniches Barrera. 1866-1943; Vte. Gaos; Samuel Ros, 1905 - 1945; Miquel Hernandez Gilobert, 1910 - 1942; Cebrià Ibor; Alexandre Gaos, 1907 - 1958; Francesc Almela i Vives, 1903 - 1959; Carles Salvador, 1893 - 1955; Enric Navarro Barras, 1891 - 1943; Maximilià Thous Llorenç, 1900 - 1957; Joan Lacomba, 1900 - 1964; Salvador Roda Soriano, s-XX; Enric Soler Godes, s-XX; Prudenci Alcon; Bernat Artele, 1904 - 1959; Julià San Valero Aparisi, Angeli Castañer, s-XX; Vicent Cosp i Verger; Xavier Cosp i Verger, Secretari Perpetu de la Real Academia de Cultura Valenciana. Hui deçà, Rosa d'Or a la seua obra poetica en New York; Martin Dominguez; Josep Mascarell Gasp, 1909 - 1977; Bernat Bono i Barber; B. Morales Sanmartín; Navarro Reig, s-XX; Puig Espert; Pla i Mompó; Wenceslau Ayguals de Izco, 1801 - 1873; Ramon Andres i Cabrelles, 1869- 1959; Joaquim Garcia Girona, 1866 - 1928; Antoni Palanca Hueso, 1848 - 1905; Josep Aguirre Matiol; Estanislau Alberola; 1861 - 1933; Lluís de Val, 1867 - 1930; Enric Perez Escrich, 1829 - 1897; Joan Espian i Bellver, 1853 - 1905; Joan Batiste Pastor i Aicart; Bernat Ortín i Benedicto, 1893 - 1949, (Mestre municipal de les Escoles Nacionals de Valencia, professor numerari de les Escoles d'Art, Secretari General de "Nostra Parla"); Manuel Gonzalez Martí, 1877 - 1972; Eduart Lopez Garcia Sanchiz, 1886 - 1964; Miquel Duran, 1883 - 1947; Jacint Ma. Mustieles, 1887 - 1948; Daniel Martinez Ferrando, 1887 - 1953; Leopold Trenor; Manuel Alvar; - actual President de la Real Academia de la Lengua Espanyola), Leopold Piles, 1916 - 1988; Ma. Mulet; Josefina Lázaro Cardà; M.ª Josefa Aguilar; Marivi Ferrandis Olmos; Salvador Faus i Sabater, Laura Garcia Bru; Ampar Navarro Cuesta; Leopold Penarroja; Joaquim Lanuza; Felip Mateu i Llopis; José M.ª Soler Garcia; A. Macia S.

LITERATURA EN LLENGUA VALENCIANA SEGLES. XII FINS AL XXI

Antoni Pascual Ferràndez; Gonzal Girones; J. Costa; Vicent Pardo Saez; Enric Cardona; Joan Ferrando Badia; Vicent Pastor Chilar; Antoni Garcia Corpio; F. Lliso Genoves; Joaquim Toran i Navarro; M.ª Josefa Aguilar Garcia; M.ª Desamparats Farnàndez B.; Anfos Ramón i Garcia; Anfos Vila Moreno; Pedro Vernia; F. Almela i Vives; M.ª Fca. Olmedo; M.ª Desamparats Licer; M.ª Pilar Hervàs; M.ª Desamparats Cabanes Pecourt; Josep M. Desontes i Guanter; Primo Yufera; Francesc Molina Font; Manuel Marques Segarra; Vicent Ramón Catalayud; Ricard Garcia Moya; Josep M. Guinot; Antoni Fontelles; Joaquim Borrell; M.ª Jesús Coves; Vicent Ramos P.; i un ben llarc etc., on inclum els d'este sigle i naturalment, els que utilisen els dos idiomes nostres, el Valencià i el castellà.

LLINGUA VALENCIANA: GRAMATI DICIONARIS I VOCABULARIS SEGLES : XIII FINS AL XXI

I en lo referent a gramàtiques, diccionaris, vocabularis i normes per a utilitzar correctament la Llengua Valenciana, se n'ha escrit sempre; puc mencionar dels que recorde ara a Guillem Angles, mort en 1368 (Exposició breu, gramaticalment, en romanç del Canon); Joan Esteve, 1472; Bernat Fenollar, 1490; Joan de Resa, Vocabulari valencià-castellà 1555; Llorenç Palmireño, 1569; Pau, s.XVI; G. Mayans i Siscar, 1699 1781; Carles Ros, 1736 - 1799; M.J. Sanelo 1760 - 1827; Font y Peris 1772 - 1853; Anselm Dempere 1727 - 1799; Just Pastor Fuster, 1827; L. Lamarca, 1793 - 1850; Josep Escriu i Martínez, 1791 - 1853 Novísimo diccionario Gral. valenciano-castellano de 2000 planes; Rosanes; Cabrera; Llombart; J. Martí i Gadea, en 1891, 1909 i 1915; Josep Nebot i Perez, Gramàtica en 1894 i 1910, tractat d'ortografia; B. Ortín Benedito, posà "Fon acabada l'impressió d'esta "Gramatica Valenciana" el dia de Nadal de 1918", i mes abaix: "VALENCIANS: Feu llegir este llibre als vostres familiars i als vostres amics. Lliureu a Valencia de la vergonya de que sos fills, que parlen en Valencia, no sapien escriure ni llegir en l'idioma de sa Patria!"; Lluís Fullana i Mira, 1871 - 1948: ("Morfologia del verb en la Llengua Valenciana, 1905, "Gramatica Elemental de la Llengua Valenciana", 1915, "Estudi sobre Filologia Valenciana", "La Palatalisacio Valenciana", Morfologia del verb en la Llengua valenciana", "Vocabulari Valencià-Castellà", 1921, "Temes practis per a l'ensenyança de la Llengua Valenciana", 1926, "Diferències Fòniques, Gràfiques, Lèxiques, Morfològiques i Sintàctiques entre el Valencià i el Català", "Compendi de la Gramatica Valenciana", "Ortografia Valenciana", 1932. Ocupà un sitial en la Real Academia de la Llengua Espanyola des de 1928 fins a sa mort en 1948, representant en Madrid a la Llengua Valenciana. En 1979, la Real Academia de Cultura Valenciana edità una "Ortografia de la Llengua Valenciana". En 1980, ix la Gramatica de A. Fontelles. L. García i J. Lanuza, que reediten set anys després ampliada, ab un preambul del gran poeta valencià. Xavier Casp i Verger. En el mateix any de la primer edició, el col·lectiu de Mestres del Grup d'Acció Valencianista, trau un "Vocabulari Basic de la Llengua Valenciana; prologat per un

LLINGUA VALENCIANA: GRAMATI DICIONARIS I VOCABULARIS SEGLES : XIII FINS AL XXI

atre escriptor actual, D. Miquel Adlert Noguerol.

En agost de 1983, ix a llum el primer Vocabulari bilingüe doblement, segons les Normes Ortogràfiques de l'Academia de Cultura Valenciana, prologat pel hui canonge, M. I. En Josep Almiñana i Valles, confeccionat pel filelec, romaniste, lexicolec i escriptor

valencianista, Emili Miedes i Bisbol. En octubre del mateix any, es fa una nova edició, tambe per Valencia-2000. En 1985, s'edita un nou Vocabulari bilingüe per les dos bandes d'Emili Miedes B. igualment, en mes 60.000 títuls per idioma, ab un prolec del P.P. provincial, Benjami Agullo Pascual (O.F.M.). En 1986, ix al carrer el seu Refranyer Valencianista. En 1988, ixen fora d'impremta les primeres Rondalles i Lligendes en Llengua Valenciana, aiximateix d'Emili Miedes i Bisbol. El Grup d'Acció Valencianista edita un vocaburj tambe bilingüe, Valencià-Castellà + Castellà-Valencià, prologat per Anfos Ramon i García. Pero el primer de tots ells es el "Diccionari Analògic de l'Arab" que en el segle XI escriu IBN SIDA, qui es disculpa en el seu prolec dels erros que poguera indre: "... i com no he de cometre'ls yo si escric en temps tan allunyat de quan l'arab s parlava en purea i tenint que viure ab persones que parlen romanç?" A l'igual com vui es fa respecte a l'idioma oficial supranacional, el castellà, en aquell temps el va er per a entendre's les dos etnies que havien de conviure juntes.

RECOPILACIO HISTORICA SOBRE LA DENOMINACIO LLENGUA VALENCIANA

Salvador Faus i Sabater
Professor de Llengua Valenciana

ELS PRIMERS BALBUCEJOS DEL ROMANÇ VALENCIÀ

Fa mil anys (sigles X-XI)

No me tangles, ay habibi [amat meu]//	No me toques
No, cara danyosa//	No, cor danyos
[...] ¡Basta!//	¡Basta!
A tot home refuse//	A tot home refuse

(Ibn Ryhaym de Bocairent, que vixqué fins poc després de 1121).

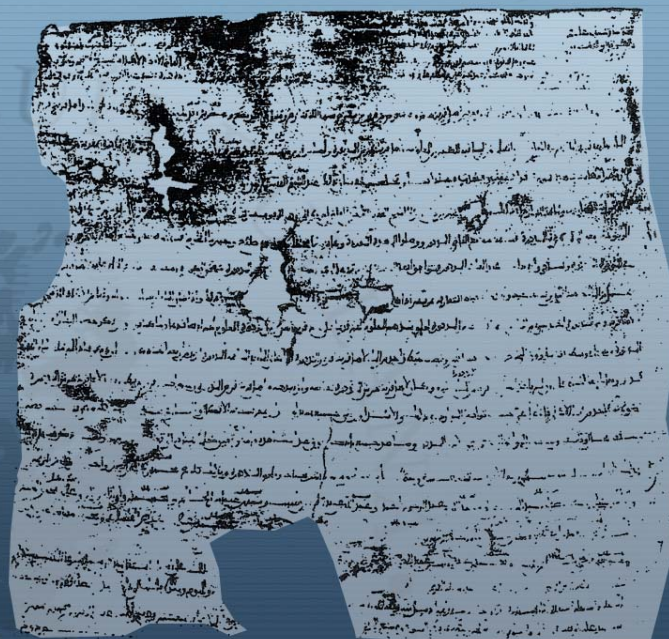
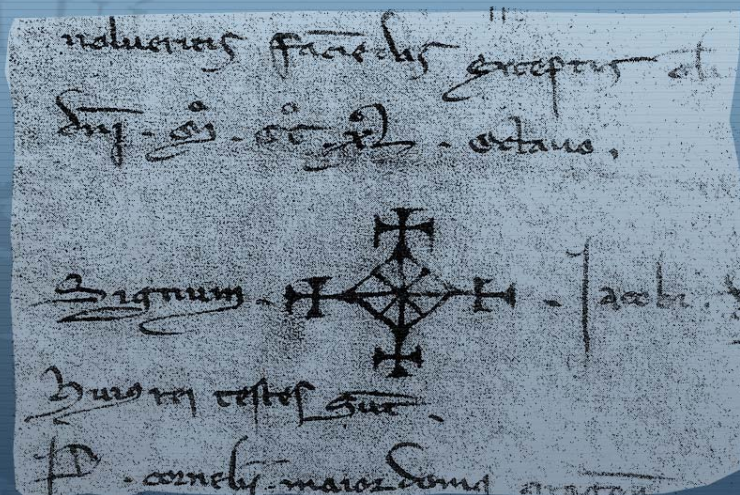
¡Ay mamá, meu al habib, [el meu amat]//
vay-se e no més tornarad//
Gar ¿qué faré yo, mamá//
[...] lleixarad?

(Ibn Lubkun, senyor de Morvedre -2.ª mitat del segle XI).

Estos dos poetes valencians van rematar algunes de les seues moaxahes ab estes harges romàniques, que son els testimonis mes antics de la parla vernacula del Poble Valencià.

Les més antigues de nostres harges valencianes precedixen en més d'un segle a la més primitiva cantiga galaico-portuguesa, i s'anticipen inclús al primer trovador provençal, Guillem de Poitiers, que vixqué de 1071 a 1127.

L. Penyarroja: "Les Harges: mon icnigma". Real Academia de Cultura Valenciana. Valencia, 1992.

al seŷor p q's tenra aq'la cosa. Caq'st
fur acoba i **romàça** lo seŷor rey.

solt dela demāda. Caquest fur **io**
manga i declara lo seŷor rey.

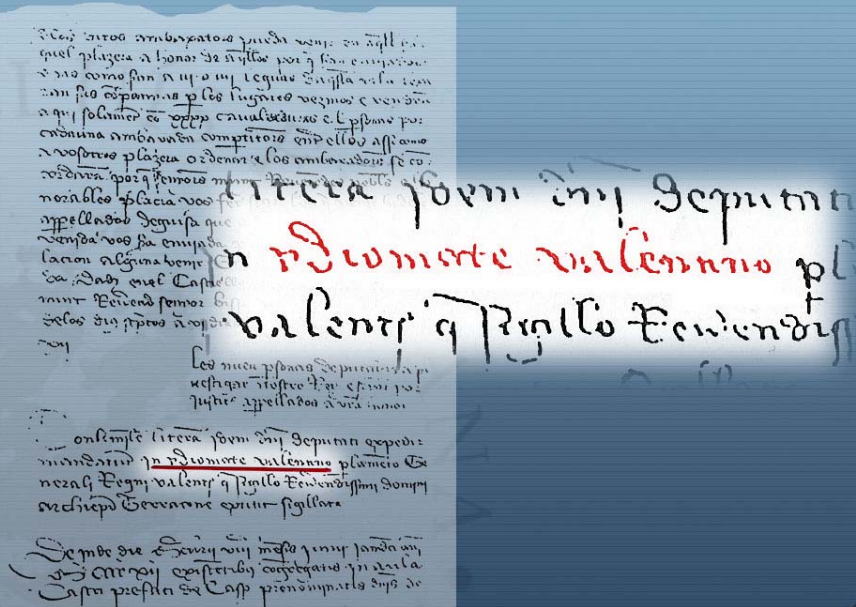
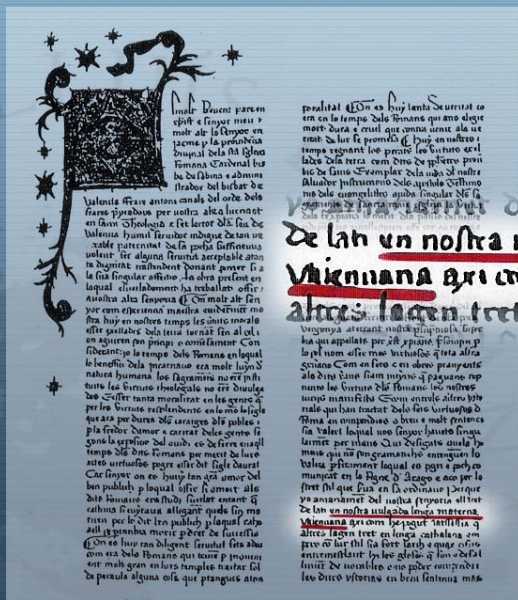
Ips iutges en **romàç** diguē les lē
rēnes q' dōaran i donē aq'les lē

Biblia Parva

Sant Pere Pasqual

**Prologo dela ystoria de Joseph
fill del gran patriarcha Jacob**

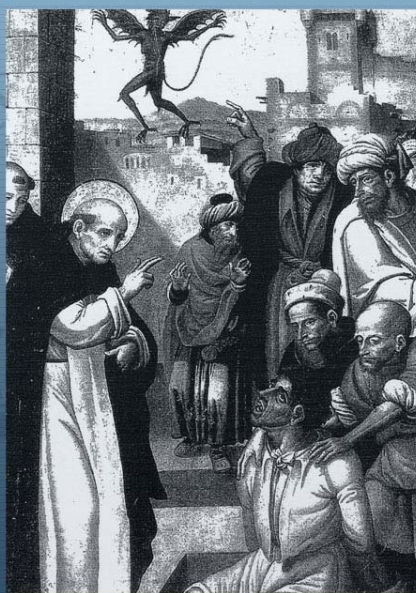
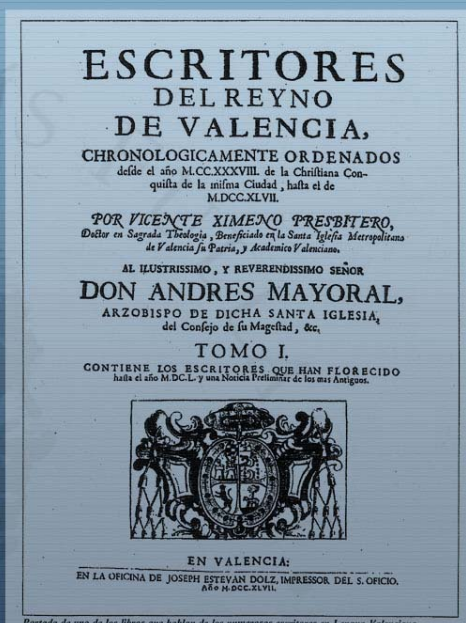
Derque manifestament se mostre: cō nos
ltre senyor deu endreçat aqlla e exalta: q
ab virtuosa vida enla sua magestar lur
esperança fermen. Descriure en vulgar de
valenciana pla: la hystoria de aqll de virtuts exemple
Joseph fill del grā patriarcha Jacob. Enla virtuosa
vida qll qual ab lum clara se cōtepla cō la diuina
puidencia sens força: q s'iam atribulat
que senyor e pare: per major de nostre co
Del hoy que per enueja lo
germans a Joseph tenien.

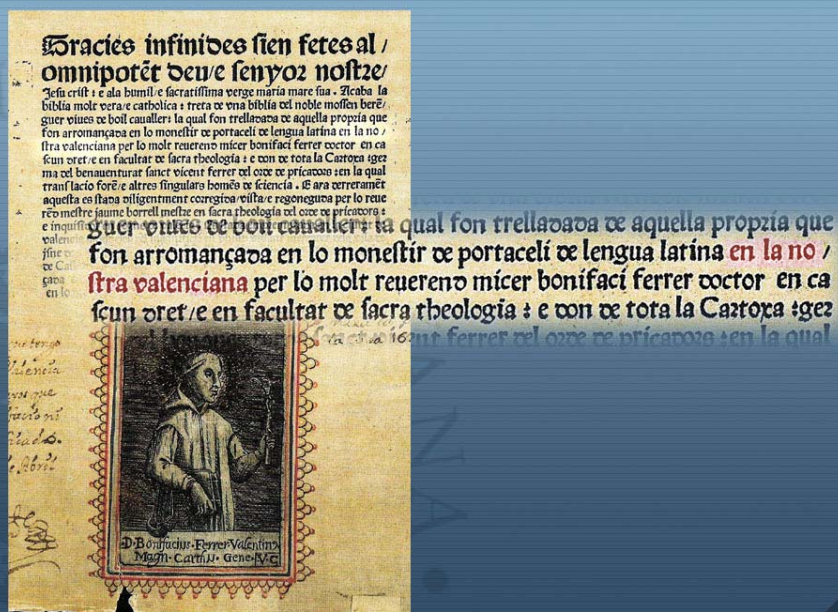
El iniqua trista misera enueja
lura villa mirat les prosperitat: q n'ha
de ploria: ab lo veri bles sucs mortals fat
getes: hauria nafiat los animos e pèses
dele fills del grā patriarcha Jacob: q alguna cosa
a lur vista de tan grā offensa pientur nos podia: cō
la māsuetat benigne pñcia de lur germa Joseph: lo
qual son pare Jacob mes quels altres amaua. Per
que nat de mare steril enlo réps d'la sua eoar antiga
era fill de aqlla benusta e bella Rachel: pla qual en
treball de farga delitosa era stat fael seruet quator
ze anys de labā son oncle. Hauria Rachel ab grā do
lor de Jacob: ala iniqua mort pagar lo general deute
d'extar a Joseph son fill en virtuts e bella semblança e
figura sua. lo qual Jacob son pare guardaua cō a pe
a ij

Derque manifestament se mostre: cō nos
ltre senyor deu endreçat aqlla e exalta: q
ab virtuosa vida enla sua magestar lur
esperança fermen. Descriure en vulgar de
valenciana pla: la hystoria de aqll de virtuts exemple
Joseph fill del grā patriarcha Jacob. Enla virtuosa
vida qll qual ab lum clara se cōtepla cō la diuina

**aqueit mon/esplanat
valenciana lengua pe
nifici en Adiquel pere**

guer viues de boil caualler: la qual fon trellada de aquella pròpia que
 fon arromangada en lo monestir de portaceli de lengua latina en la no /
 fra valenciana per lo molt reuerend micer Bonifaci ferrer doctor en ca
 scun dret e en facultat de sacra rheologia: e con de tota la Cartoxa tgez
 ma del benauenturat sanct vicent ferrer del orde de pricadors ten la qual

treta de una Bíblia del noble mossèn Berenguer
 ller, la qual fon trellada de aquella pròpia que fon
 lo **Monestir de Portaceli**, per lo moli reverend micer
 r, doctor en cascun dret e en la facultat de sacra
 n de tota la Cartoxa, germà del benauenturat sanct
 el Orde de Pricadors, en la qual translació foren, e a

La present elegantissima e molt ornada obra dela hy
 storia de Alexandre per Quinto curcio ruffo hys /
 torial fon de grec en lati e per Pedro candido
 de lati en toscana e per Luis de fenollet en la
 present lengua valenciana trāssenda e ara
 ab lo dit lati toscana e encara castella e al
 tres lengues diligentmēt corregida
 emprēptada en la noble ciutat de
 Barcelona p nosaltres De /
 re posca prenere carala e
 Pere bñ sauyench cō /
 panyons a setze del
 mes de Juliol del /
 any Abil qua /
 tre cēts vya
 ta hu fecl
 mēt deo
 grātia
 amē.

Explicit liber elegantiarum Joh:is Stephani viri eruditissimi
m: c: m: Al: c: m: regie auctoritate notarii publici: latina & valē
tiana lingua: exactissima diligentia emendatus: Opera atq: im
pensa D: g: a: m: de paganinis B: n: c: m: A: m: e: m: i: m: p: r: e: s:
sua. Anno. vii. summo pōtifice. Augustino Bartholico A:
n: c: m: p: n: c: p: . Anno a natali christiano M. ccc. lxxviii.
v. vera. no. D. robna.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. x. y. z. sunt q̄termi. x. est terminus.

Finis.

pos ala mia pensa de aquest tre
ball iustament excusar me pogues
Empero constant en lo llobiran
de donador de tota los beno qui
aiuda ala bona desfige supplant
lo defalliment dela deslucida. E
pota los bono propostis a degu
des lms. E vosta senyoria qui
per la virtut compostata los de
falliments arxi en lli com en orde:
en lo prelat tractat per mi posato
per inaduertencia: e pus verba de
ramet ignota: aia me atreure ex
pondre no solamet de lingua an
gleia en portuguesa. Adon enca
ta de portuguesa en vulgar valē
sana: pero que la nacio don yo
so natural se puxa alegrar e molt
aiudar per los fets e ta insignia
actes coz hi son. Supplicat vo
stra virtuosissima senyoria accep
teu com de feridor affectat la p
se obtincaut si defalliment algun
hi souerament senyorico en
part causa la dita lingua angleia
dela qual en alguns partides es
impossible poder be girar los vo
cables atente ala affectio e desig
que continuamet tinc de ferir
vosta reputable senyoria. Ho
lauri guardo ala virtut dela or
dinacio e diferencia de sentença
asi que per vosta virtut la comu
niquen entre feridores e altre
perquen puguen maure lo fruyt
quea perat mouent los coratges
de aquells e no duperat los aspec
tes delos amtes e perdes bono
roso parlat entrexat se a maitz
lo be com per qu milicia forcl
trabada. Ho ro meyo ala casual
teria mozt donata lum e reperta

ra los frenades de bono csluma
abolint la textura delo vicio ela fe
roctat delo monstrosos cates.
Esper en la present obra altri no
puxa esser increpat si defalliment
algu trobat hi sera: po Joanot
martorell caualer solo vull pos
tar lo carrech e no altri ab micos
per mi solo sia staba ventitada a
feruer del molt illustre princep e
senyor Rey spectant don xristian
do de portugual la prelat obra e
començada a. ff. de l'heret e l'ay
M. ccc. lxx.

prolech

om eident
expericia mestre
la debilitat dela
nosta memoria
sola ment facit
ment a oblitio no solament los
actes per longitut de la vida
litas mas enca los que
de nostros dies. Es en
molt condecet vnl e
duir en ferit les gesses
antigues delo homi
tuosoz com sien spillo
exemples e virtutols
nosta vida. Segon
gra orador Tully legim en la san
cia scriptura los hyrotes e sacra
actes delo sancto pare. Del nob
le Josue. E delo Rey De rob
Aobres. E del fortissim Jubea
machabeu. E aquell egregi po
ta Donero ha recitat les batalles
dela greche Troyana e delos a
majores d'itlia Ritus delo Ro

en portuguesa. Adon enca
ta de portuguesa en vulgar valē
sana: pero que la nacio don yo
so natural se puxa alegrar e molt

en la Turquia. Aquest Empador
y polu viqueu loch tempo. L'empo
la Emperadriu no viqueu apes
la mort de la filla sino tres anys. E
L'empador apes poch temps per
maltia muilla: la qual son filla del
Rey de Inglaterra. Aquesta Em
peradriu son de grandissima belica
honesta humilte molt virtuosa: e
uonissima crestiana. La qual gentil
dama par del Emperador y polu
ni, fillee d'una filla. Lo quala filla
foe molt singulara cauallera: e va
lenissima. E lo fill maior son nome
nat y polu an co lo pare. E viqueu
tota la sua vida com a magnan
senyor. E feu de molta singulari
tes de caualleria: de lo quala lo
libre no recita. Aho lo reueren
jibites qui foren fetes dell. O ho
perador fa pare amo que mori
recta molt be atoto los parais
ars e seruicio. E com L'empador
e lo Emperadriu passaren bels vi
da: que foren molt vella morte los
dos en bun dia. E foren posats en
vna molt rica tomba que L'empe
rador se hauria fet fer a poder en
re que per lo bon regimienta per la
bona virtuosa vida son collocats
en la gloria de parais.

deo gracias.

A l'enseu lo libre del /
valeros e strenu cau
aller Tirant lo blanch
descrip se L'clar del
simpti archi de lo
rectible. Lo qual son tradit de
Angles en lengua portoguesa. E a
preu en vulgar lengua valenciana p

lo magnifico: e virtuoso caualler /
molt jobanot martorell. Lo qual
per mort sua non pogue acabar de
traduir sino les tres parts. La qua
ta part que es la fi del libre es foda
troubada apegarito de la noble sen
yora d'ha y jobel de loze plo mag
nifico caualler mossen Mart joba
o galbace si defale hi feta trobar vol
lis atribuir ala sua ignozancia. El
qual uolte senyor Yesu crist per la
sua mmentia bonbar vulla bonar en
preu de son treballa gloria d'ha
vulla. E vellecia que hi en lo hi tr

Lo qual son tradit de
Angles en lengua portoguesa. E a
preu en vulgar lengua valenciana p

descrip se L'clar del
simpti archi de lo
rectible. Lo qual son tradit de
Angles en lengua portoguesa. E a
preu en vulgar lengua valenciana p

Satu miquel perez ala molt illuf
tre dona vñabel de billena abadessa
del monestir dela sancta trinitat.

Olt illustre e virtuosa sepora perque
de aquesta mista enuiosa e delectina
ble vida so breus los miserables di
es: e perque en la peregrinacio de a
quest mo miserable no engopegasseu en los gra
laos quel enemich d'nature
nos para: vos sou aturada
ran benaueturada oblidar
e pareura de real linatge.
militar verdadera baueu
mitars e pompes enrequi
jopells spiruats lanima vostra. E ara vostres vir
tuosos desigs ampiant cores les ales de vostra
voluntat vos feren volar en aqueix alt loch d'co
replatiua vida: on sou spill clar en qui clarament
mirar se deuen los qui volen entrar en la streta sen
da de verdadera penitencia: e los qui volen la fe
ruga nau d'la carn desounejar d'les conuersacio
mudanes: oregant la proba adeshar lo celestial re
gim fins que vinguen a surgir en lo legur port de
la ciutat de gloria. E pague per prechs del reueret
mestre pere calafoura mestre en sacra theologia
del sagrat orde de sant agosti be po tradit de la
ri en valenciana prosa lo libre de mestre joba ger

mestre pere calafoura mestre en sacra theologia
del sagrat orde de sant agosti be po tradit de la
ri en valenciana prosa lo libre de mestre joba ger

Obra intitulada lo Carcer d'amor.
Composta y hordenada per diego de sant Pedro a petició y pregaries de don diego ferradía alcaide dels donzeles y altres Cauallers dela cort del Rey despanya nostre senyor. Traduit d' lengua castellana: en estil de valenciana prosa: p Bernadi vallmanya Secretari del spectable conte doliua. El comença lo piolech.

Molt virtuos Senyor.

Estara que algun comport per a cal
lar me false: nom fall coneyença p
a veure: que seria millor estimarme
del que posia callar: o del que posia
hauer dit penebrir my
you conega encara que mirant
ga clara coneyença. segueix
lo contrari: nuncia lens repenit
per ignorancia: ab vergonya p
le. Es veritat quen la present
no reporte. puse en ella: mes p
hí: que ab voluntat descurie hevo guanyat
me. Perque fuy pregar p vostra merce degues
fer alguna obra del estil de vna oracio q hania
tramea ala Senyora dona marina manuel: la q
li semblaua seria menys mal: que lo que yo ha
uia la escrit en altre tractat que de mi tenia. y p
que sos manament: complidamēt tinguessen
effecte. Deliberi seria: hauent p millor: errar en

Manya nostre senyor. Traduit d'
a: en estil de valenciana prosa:
Manya Secretari del spectable
conte doliua. El comença lo piolech.

riosa vida de aquita altra reyna d parays que es sac
ta sobre rotes les sanctes no deu esser en la nostra
valenciana lengua callada. Et axi ella que es lum ver
dadera / p mare del clar sol de iusticia / ha illuminat
la escura nit dela mia ignorancia / per a poder en
aquest tan poch espay pintar alguna part dls seus
gloriosos actes. los quals son exmple. lum / p doc
trina de fe / de speranca / de caritat / de humilitat / de
pobretat / de obediencia / de paciencia / de iusticia
p de rotes les altres virtuts glorioses. vntreu deu o
ta senyora en aquesta benauegurada vida dela sa
cratissima verge maria com se ve la que
peccat origi
treles spm
funda humi
rills ventu
dela casa de
la lo binedi
encara com es tot de misericordia regant de a
bundes apgues de gracies los esclits camps d
nostres cosciencies. p es verdadera merceda do
nant complida sauitat ales enmalaltrides animas
que en lo surgen lit de ennegrides culpes estan de
rengudes. p es vida adaquells qui la orrible p etez
na mort remen. pes oreta scala pera muntar de a
questa fonda vall de lagrimas en la excessa alitut
les celestials cadires. pes luminosa antorcha mo
trant segur cami pera fugir dels tenebrosos viciis

riosa vida de aquita altra reyna d parays que es sac
ta sobre rotes les sanctes no deu esser en la nostra
valenciana lengua callada. Et axi ella que es lum ver
dadera / p mare del clar sol de iusticia / ha illuminat

A honor laor y gloria dela immensa
trinitat fon traduhida aquesta sancta reuelacio del
benauenturat apostol sanct Pau: de vulgar ydioma
castella en valenciana prosa: y ab gran diligencia cor-
regit y sinenat: p lo honorable e discret Bernadi vall
manya. E apres ab molta industria empremtat en
la famosa ciutat de Valécia a tres dl mes de Agost
Any. MD. cccc. lxxxv.

Acaba la primera part dl cartoxa enla vida de iesus deu hi
senyor nostre: trelladada de lati en valéciana légua: per lo
magnífich hi reuerend mestre Joan roig de corella Caua-
ller hi mestre en sacra theologia: hi per ell marcei corregit
sinenat hi ben examinat. A pregarics del molt reuerend hi
magnífich frare Jaume del bosch Caualler religios del la-
grat orde dela sacratissima senyora nostra verge maria de
moresa. Stampat enla insigne ciutat de Valécia: a netye
de abril: Any dela salut nostra MD cccc lxxxvj.

Jesús

scriu Miquel pereç a les senyores
monjes del monestir de sancta Cathe-
rina de Sena.

Deu reuerents virtuosos y decoros senyo-
res/ p mes ençòze la encesa deuocio que
teniu ala benauenturada sancta Catheri-
na de Sena me bauet fet pregar al vene-
rable mossen senjollar que yo volgues la gloriola vi-
da de tan insigne sancta traduhir de lati en valencia
na prosa; segons lo florenti en la sua digne cronica
diguamèt ba scríta: y puit no poguè tan virtuosos
pregaries scufarme: lo pregui q all en les sues missas
y vosaltres en vres oracions al jmens sol de justicia
suplicasfeu/ que ab los rays dela sua luminosa gra-
cia aclaris y fessin ab lo frer de j
obrar algun y
mirant mia ve-
re nie offeri de
tinent treball
ria la podria ap-
que diu aquell pogues stojar lo precios balfen bla
gloriosos acres de tan excellida sancta: lo qual dela
fertil vinya bla cronica del deuot florenti collir spe-
raua: y puit bagui desligar les mas dela mia anima
de algunes passions enijoses/ comenci a moure la
ploma en l'exercici de aqsta mal rabonada obra: per

scriu Mossen senjollar que yo volgues la gloriola vi-
da de tan insigne sancta traduhir de lati en valencia
na prosa; segons lo florenti en la sua digne cronica
diguamèt ba scríta: y puit no poguè tan virtuosos

Deo gracias

Al honor lao: y gloria dela trinitat sanctissima acaba
la segona part del cartora :traduhida de latina lengua en valenciana
psa per lo molt reuered e magnifici mestre en sacra theologia mossen
Joan roç de çozella : y p aqll diligentmèt ans bla mort sua corregida
hi examinada: la qual fou apres ab gran vigilancia effigiada y em-
preprada en la inclita Metropolitana ciutat d valécia en lo any Jmbt
leu bla natiuitat jocundissima d nre senyor deu jesu crist Mil cinch cets

Explicit finonima Stephani Elisei orationis
daristini ex italico sermone in valentinu p
Hieronymi amiguetu redacta cu titulis vinculis o:
dini psonarum ascribendis/ supscriptionibus
salutationibus/ exilibus in epistolis poidis z
kaldinis nouis z idibus p dictu hieronymu h
diffe. Impressum in insigni ciuitate Valentie.
per Cristofferu Koffman. Decimo quarto kalē
das Decembrias. Anni. M. v. secundi.

la sacratissima verg
lati en romanç de d
mada p lo reuerēt r

La yistoria de Joseph fill de Ely e spos de
la sacratissima verge Alaria: traduyda de
lati en romanc de diuersos doctores: e orde
nada p lo reueret mfe Johā carbonel pre
uere: e indigne maestre en sacra theologia.

quell qui en aquesta mateixa manera sera disposat re-
comana se tot ala passio de ielucrist cōtinuament
dient la e pensat en ella; car pagsta totes les tēp-
tacions del diable e los en gas lon vègura. Et es
de saber q en lo article dela mort los q hā de morir
han muios e mes fortes tēptacions del enemich q
iameg ans baguerē; segons lo q dauall se mostra;
cōtra les quals lo bon angel porta e dona bones
inspiracions. Et per que aqst tractat es molt ne-
fari e pfitos qri ben plos sabuts e letrats
es dirigida aqsta doctrina en lati; cō ple-
ne pñeas no leti ada; les quals no es ra-
regen de tan necessari fruyt; be dñliberat
segons la possibilitat del meu pobre e ne-
lègua valenciana e mñifest estit; ab ses illo-
respodents segos en lati exēptat lo trobe

Bela tēptacio cōtra la fe. La primer

segons la possibilitat
lègua valenciana e m
respodents segos en

Escrivu miquel pereç ala senyora
na Er era valpont muller del magnific
miger pere dalpont Regent la cancell
ria p del consell del Reg nostre senyor.

De magnifica p virtuosa senyora ab
tan deuor desig desigaua veure voltra
merçe tradubida de lati en romanz la
vida del benaenturat sent Vicent fer-
rer / que pocs dies ans q partis per a la real cort
me prega que po volgues pendre treball de tradu-
bir de lati en valenciana lengua de aquest glorios
sant la historia. E po coneyent la poquedar p po-
breu d mō flach enredre me volgui retraure en lo re-
tret de alguna justa excusa / mas desigos de servir e
plaure a voltra merçe p mirant la sua santa p deuor
e demanda no pogui excusarme. E ari recorregui a
la lum clara del glorios sent Vicent Ferrer q
era raig veldar sol de justicia q
mā tenebrosa ignoancia p
sua santa vida e fermant les
la mia speranca en la virtut
deros sant / pengui la ploma
valenciana lengua los mar-
glorios sant alguns famofos
aquesta obra bun clar spill bon
lemes miracles per lo marauellos sant obiat ari
en lo temps que viuia com apes de la sua mort san-
ta. Es itar aquest excellent sant vna campana per a

ga que po volgues pendre treb
latí en valenciana lengua de ac
a historia. E po coneyent la po

puga que en aquest llibre s'ordina com ha de fer a
 aquella / e aquelles qui la volran la be feta empiençar
 en nostra llengua valenciana: i lo curar empero de les
 uar e lli poenç ni modo artysat en lo arromancar: si
 no planament / e grossera segons lo meu modo com u
 parlar. E aço be fet tant p' esquivar semblants modos
 los quals per als religiosos no fassian / quãr encara p'
 que moltes vegades en coses duores / e espirituals fan
 perdre la sentencia / e la intelligècia dela istoria especial
 ment entre indoces / e ignorants segons son per maiors
 part les bones / e altres p'ones semblants: per amor d'
 les quals be volgut pèdre principalment aq's du aquita
 raga / e treball Certificant que en la present istoria p' mi
 arromançada res de mon cap que mudé sentencia no p'
 be assignat ni leuar: sino feliçment de l'ari en romanç trella
 dant. Lo qual en aquest meu p'olech endreç a vos lo

*No salen de cuenta cierta
por latín e italiano,
castellana y valenciano,
que ninguno desconcierta.»*

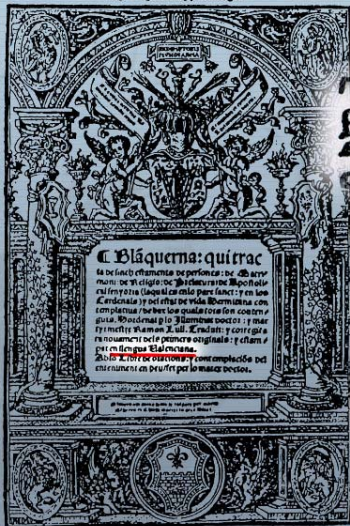
Acabala primera part del car

tora en la vida de iesus deu hi seny
delati en valenciana lengua: per lo manifest hie
uerend mestre Joan roiç de corella. L aualler
hi mestre en la rathologia: hi p ell mateix
corregit lmetat hi ben examinat. Al prega.
ries od molt reuerend y magnific frare
Jaume el doct y aualler religios del
sagrat orde dela sagratissima senyora
nostra verge maria demoreda. En d
spies de Joan trier mercader
libres. Luitada de Baridol
Está pat en la insigne ciutat
d Barilona per mestre
Joan Rosenbach al
may a. xv. del mes
d Octubre Any.
Mil. d. xvij.

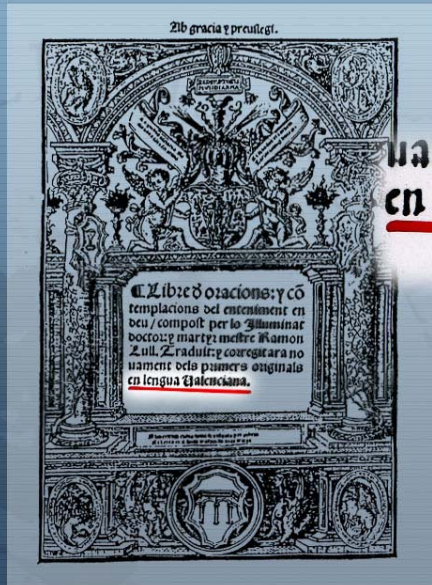

la vida de iesus deu hi seny
hi en valenciana lengua: per
end mestre Joan roiç de co

Ab gracia y preuilegi.

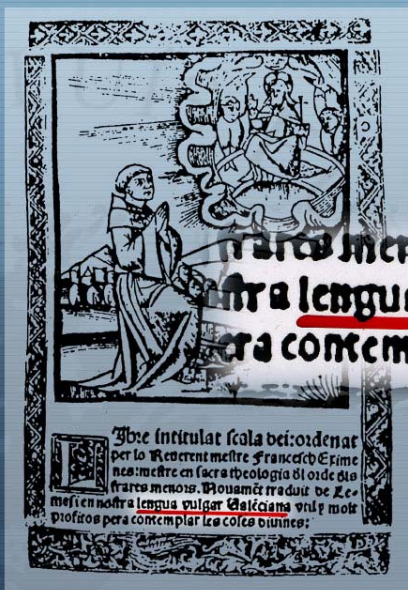

ment Ramon Llull. Lradu
ra nouament de le primere origine
per en lengua Valenciana.
Ablo Libre de oracions: y con
en enuement en preuilegi per lo mae

**uament dels primers orig
en lengua Valenciana.**

75

**raris menors. Nouament tradit
en la lengua vulgar Valenciana vltra
contemplar les coses diuines:**

76

GRAMMATICA
VALENCIANO-LATINA

ANDREÆ
SEMPERIJ

VALENTINI, ALCODIANI DOCTORIS
Medici, prima Grammaticæ Latinx Institutio,
tribus libris explicata.

*Ad Illustres, ac Magnificos Consules Valentinos,
Academia Parentes, & Patrenos.*

Anno 1749.

Palmæ: Bylexarium Typis Vidux Guafp.

JOAN DE RESA
VOCABULARI
VALENCIÀ-CASTELLÀ
PROLEG DE S. GUINOT

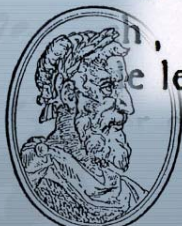
L'ESTEL
VALENCIA

AVTIS O.
cumplidaméte en la prefacion sobre Aristote
les de Animalibus. Y vemos que el Rhetori-
co sin esto ni terna buenos apodos, ni Meta-
phoras, ni oracion copiosa. Los Medicos y
Philosophos por solo esto trabajan de saber
las causas vniuersales, para verlas en estas co-
sas particulares.

No me tienē los discretos lectores de re-
prehender, por q̄ no guardo la regla de voca-
bulario; pues en ello mas hzy trabajo mio, q̄
daño del lector. Si yo pusiera solo el vo-
cabulario, enfadara los lectores que hoy son tan de-
tos, y no vinieran al libro sino cō necer-
das. Agora entendiendo que hay otras cosas
neceras breuemente tocadas, vernā mas de-
tos a leer, y continuaran mucho; lo que
ocasion, que los vocablos no se olviden. Y
aun que ello no fuesse, basta ver que si no ha-
llo vocablo con que arromañar vna cosa en
Castellano, pongola en Valenciano, Italiano,
o Frances, o lengua Portuguesa: para que el
niño, con la buena ocasion que a la Corte de
España vienen de todas naciones, pueda de al-
gun soldado, o peregrino saber aquel voca-
blo en su patria, como se dize. Y quando ello
me

LAS OBRAS
DEL EXCE
LENTISSIMO POETA AV-
fias March, Cauallero Valenciano. Tradu-
zidas de lengua Lemohna en Castellano
por el excelente Poeta Jorge
de Monte Mayor

AGORA DE NUEVO CORREG
do y emendado en esta segunda

Con licencia, Impressas en Madrid, en casa de
Francisco Sanchez. Año de 1579.

1579.- «LAS OBRAS DEL EXCELENTISSIMO POETA AUSIAS MARCH, Cavallero Valenciano. Traduzidas de lengua Lemohna en Castellano» pel poeta Jordi de Monte Mayor (Portugal, 1520-1561). Es sabut que antigament alguns autors li donaven al parlar del Sur de França i Corona d'Aragó, el nom de llengua Remosina; en el segle XIX també hi hagué un brot de renaixement nostalgic del mateix nom. No obstant, l'edició de l'obra en la llengua original d'Ausias March, feta en Valladolid el 1555, per Joan de Resa, du al final un Vocabulari Valencià-Castellà.

Nlo present libre se conſenen vocables curiosos de moltes y diuerſes coſeſ, legos parexera en la taula. Esta primer lovulgar en lengua Cathalana, y Valẽciana, y despres lo llau. Y tambe estan aſi poſats los noms dels anrichs pesos y mesures, medidas de terra, noms y valor de monedes antiguas, y vna breu deſcripcio del cos del home, ab totes, les parts en llau, y los noms de comptar, de parentela, y officis, de coſes de Agricultura, de Mar, de guerra, de Ygleſia, y de coſes de caſa, y altres de tal qual natura. Los curiosos de moltes y diuerſes coſeſ, legos parexera en la taula. Esta primer lovulgar en lengua Cathalana, y Valẽciana, y despres lo llau. Y tambe estan aſi poſats los noms dels anrichs pesos y mesures, medidas de terra, noms y valor de monedes antiguas, y vna breu deſcripcio del cos del home, ab totes, les parts en llau, y los noms de comptar, de parentela, y officis, de coſes de Agricultura, de Mar, de guerra, de Ygleſia, y de coſes de caſa, y altres de tal qual natura.

[illegible]

J.J. Rousseau:

"El pueblo que guarda su historia y su lengua
tiene la llave de su libertad"

("Discours de les Sciences et les Arts" Paris 1757)

Lluís Fullana
Colectiu